

Originalni naučni rad

UDK 339.923:061.1EU]:341.24(497.6)

DOI 10.7251/BLCMES1801305L

COBISS.RS-ID 7634200

ZNAČAJ UNUTARNJEG FUNKCIONIRANJA BOSNE I HERCEGOVINE U INTEGRACIJSKOM PROCESU PREMA EU

Jelena Ljubas Ćurak¹

Sažetak

S obzirom na aktualnost europskih integracija, unutarnje funkcioniranje zemalja kroz nepravilno upravljanje ekonomskim politikama, nedovoljna samostalnost u pravcu rukovođenja i donošenja odluka, neispunjavanje rokova vodi prema negativnim posljedicama u integracijskom procesu za jednu zemlju. Svrha provedbe jeste analizirati složenu unutarnju strukturu Bosne i Hercegovine koja rezultira nepotpunim i nejasnim stavovima javnosti u Bosni i Hercegovini o Europskoj uniji.

Ključne riječi: stavovi javnosti, Bosna i Hercegovina, Europska unija

Apstrakt

Given the currentity of European integration, internal functioning of countries through improper management of economic policies, lack of autonomy in management and decision-making, failure to meet deadlines leads to negative consequences in the integration process for one country. The purpose of the implementation is to analyze the complex internal structure of Bosnia and Herzegovina resulting in incomplete and vague public attitudes in Bosnia and Herzegovina to the European Union.

Key words: Public attitudes, Bosnia and Herzegovina, European Union

Uvod

Predmet istraživanja europskih integracija ne zauzima dovoljnu pozornost javnosti u budućim zemljama članicama Europske unije. Dosadašnja istraživanja Europske unije u Bosni i Hercegovini od strane analitičara i znanstvenika rezultirala je nepotpunim ispunjavanjem kriterija konvergencije prema Europskoj uniji, neispunjavanje rokova i preduvjeta propisanih od strane Europske unije, provođenje različitih istraživanja, analiza mnogih medijskih članaka s ciljem ispitivanja javnosti o Europskoj uniji, koji su rezultirali i dokazali da javnost nije u potpunosti upoznata s temeljima funkcioniranja Europske unije.

¹ Mr. Jelena Ljubas Ćurak, Fakultet Poslovne ekonomije Sveučilište/Univerzitet „VITEZ” Vitez, jelena.ljubas@unvi.edu.ba

Uređenost Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina kao jedinstvena i samostalna država, koja se u svom sastavu dijeli na Federaciju Bosne i Hercegovine, Republiku Srpsku i Distrikt Brčko. Ostala podjela Bosne i Hercegovine dijeli se na kantone, općine i ostale lokalne jedinice. Približavanje i težnja Bosne i Hercegovine prema Europskoj uniji je svakim danom sve bliža. Sami odnos uspostavljanja s Europskom unijom, Bosna i Hercegovina je započela davne 1997. godine, kada je data mogućnost Bosni i Hercegovini za korištenje autonomnih mjera. Autonomne mjere korištene od strane Europske unije namijenjene zemljama u tranziciji, budućim članicama Europske unije. Cilj autonomnih mjera jeste približavanje djelovanja pojedinih zemalja Europskoj uniji, radi lakšeg funkcioniranja i djelovanja unutar Unije. Period od 1998. do 2016. obilježile su razne uredbe, studije i različiti drugi pregovori koji su potaknuli i razvili sve bliži odnos Bosne i Hercegovine i Europske unije.

Značaj Europske unije u Bosni i Hercegovini

Funkcioniranje Europske unije kao jedne ekonomske integracije, ima karakteristična svojstva, različita od funkcioniranja nacionalnih država u pogledu podjele vlasti i dužnosti. Glavne institucije Europske unije su Europski parlament, Europska komisija, Vijeće ministara EU, Europsko vijeće, Europski sud pravde. Ostale institucije Europske unije Europski revizorski sud, Europski sud pravde, Europska centralna banka, Ekonomski i socijalni odbor, Odbor regija, Evropski ombudsman, Evropska investicijska banka, Agencija Evropske unije, Odbori i radne grupe, Institucionalna ravnoteža, Jedinstveni institucionalni odbor. (Direkcija za evropske integracije, 2010). Važno je naglasiti, a vezano je za Bosnu i Hercegovinu i Europsku uniju, jest potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u lipnju 2008. godine, koji sadrži deset glava, a koje se odnose na regionalnu suradnju, slobodno kretanje robe, politička pitanja, financijska i institucionalna pitanja, ali i pravna pitanja. Zadatak BiH je provoditi odredbe Privremenog sporazuma i nastaviti sa svojim aktivnostima i ispunjavanjem kriterija za punopravno članstvo u EU (Direkcija za Europske integracije, 2011). Kao rezultat Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Bosna i Hercegovina je donijela novu strategiju pod nazivom „Komunikacijska strategija o informiranju javnosti Bosne i Hercegovine za pristupanje Europskoj uniji“, prije toga na području informiranja javnosti o Europskoj uniji, Direkcija za ekonomske integracije je provodila razne druge aktivnosti, za što bolje informiranje o Europskoj uniji. Sama Europska unija je takođe učinila mnoge druge aktivnosti na polju informiranja javnosti o Europskoj uniji donošenjem:

1. Komunikacijska strategija proširenja 2000.
2. Plan D za demokraciju, dijalog i debatu 2005.
3. Akcijski plan Europske komisije za promicanje komunikacija 2005.
4. Bijela knjiga o europskoj komunikacijskoj strategiji 2006. (Masleša, N. i ostali 2009:10)

Ciljane skupine Komunikacija i strategija donesenih od stranih država i Europske unije, za informiranje javnosti o Europskoj uniji, su razne donositelji odluka, provoditelji odluka i cijelo društvo Bosne i Hercegovine. Cilj komunikacijske strategije o proširenju Europske unije jeste informirati o razumijevanju Europske unije, što država dobiva učlanjenjem u Europsku uniju.

Empirijsko istraživanje

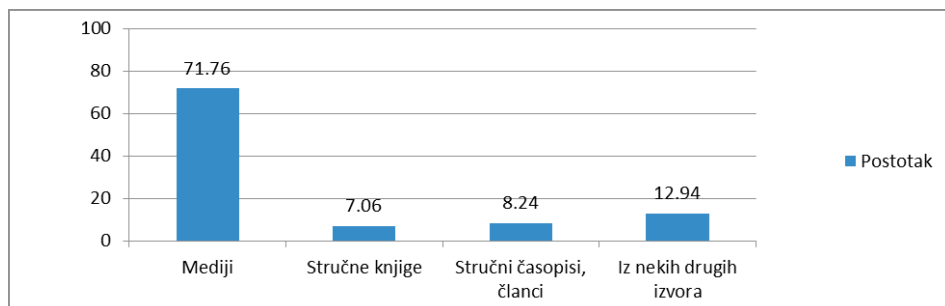
U svrhu empirijskog istraživanja provedeno je primarno istraživanje na teritoriji Bosne i Hercegovine. Za potrebe istraživanja struktuiran je anketni upitnik koji se sastoji od 10 pitanja zatvorenog tipa, sa mogućnošću jednoopcijskog odgovora. Anketni upitnik je organiziran u skladu s predmetom istraživanja i dostavljen ispitanicima elektronskim putem, na temelju čega su ispitanici pristupili anketiranju. Ispitanici obuhvaćaju stanovnike Bosne i Hercegovine, na teritoriji Bosne i Hercegovine. Osnovni skup istraživanja čine stanovnici Bosne i Hercegovine, na osnovu kojega je izvršeno istraživanje na uzorku od 100 ispitanika. Iz osnovnog skupa formiran je stratifikovani uzorak od 85 ispitanika, podijeljen u stratum, podskupove prema spolu muški i ženski. Prema rezultatima istraživanja, muški spol čini 44 ispitanika ili u procentima 51,76 % i ženski spol 41 ispitanica ili u procentima 48,24 %, što čini uzorak od 85 ispitanika. Prikupljanje podataka shodno predmetu istraživanja provedeno je u periodu od lipnja/juli 2017. godine do kolovoza/avgusta 2017. godine. Prikupljeni podaci su obrađeni i predstavljeni deskriptivnom statistikom, putem mjera centralne tendencije i mjera disperzije kao i primjena metoda parametrijske statistike (t-test za nezavisne uzorke). U skladu s predmetom empirijskog istraživanja varijable koje su promatrane su *nezavisne varijable* istraživanja i čine: spol, dob, razina obrazovanja, radni odnos, informiranost o Europskoj uniji. *Zavisne u odnosu* na nezavisne varijable čine različiti faktori i tvrdnje koje utječu na nezavisne varijable i u skladu s tim definiraju stavove pojedinaca o Europskoj uniji u Bosni i Hercegovini, a to su izvori koji pružaju informacije o Europskoj uniji, motivi kao jedan od glavnih čimbenika migracije stanovnika Bosne i Hercegovine u Europsku uniju, različite tvrdnje i stavovi formulirani i razmatrani na način da odražavaju stavove pojedinca o Europskoj uniji, stavovi pojedinca o informiranosti institucija između Bosne i Hercegovine i Europske unije čime je bio cilj ispitati stavove pojedinaca u Bosni i Hercegovini o Europskoj uniji kao zaključak empirijskog istraživanja. Cilj empirijskog istraživanja je doznati pojedinačne stavove stanovnika BiH o Europskoj uniji, institucijama, funkcijama, sporazumima koji definišu predmet funkcioniranja Europske unije. Podaci ukupno 85 ispitanika analizirani su primjenom t-testa, kojim se testiraju nulte hipoteze, ili u slučaju njihovog odbacivanja, postavljaju alternativne hipoteze kako slijedi:

H0: Struktura funkcioniranja i informiranja unutar jedne zemlje u integracijskom procesu ima pozitivan utjecaj na stavove javnosti o Europskoj uniji **PH1:** Složena struktura funkcioniranja i nedovoljna konkretizacija stručnih mišljenja i analiza u integracijskom procesu rezultira nepotpunim i nejasnim stavovima javnosti o Europskoj uniji. Izgled i sadržaj elektronskog upitnika: https://www.surveymonkey.com/home/?ut_source=header

Analiza rezultata empirijskog istraživanja

Od pristupljenih 85 ispitanika uzorak koji je struktuiran sa najvećim učešćem korisnika jeste muški spol. Muški spol čini 44 ispitanika ili u procentima 51,76 % i ženski spol 41 ispitanik ili u procentima 48,24 %. Ispitanici su takođe zamoljeni da odgovore na pitanje kojoj starosnoj strukturi pripadaju. Na pitanje je odgovorilo 84 ispitanika, dok je jedan ispitanik preskočio postavljeno pitanje. Najveću strukturu ispitanika, čak njih 41, čini dobnu skupinu 18-25 godina ili u procentima (48,81 %), dobna skupina 26-33 čini 31 ispitanik ili u procentima (36,90%) dobna skupina 34-41 čini 6 ispitanika ili u procentima (7,14%), dobna skupina 42-49 čini 4 ispitanika ili u procentima (4,76%), dobna skupina 50-57 čini

2 ispitanika ili u procentima (2,38%) za dobnu skupinu 58-64 i 65+ nije pristupio niti jedan ispitanik anketnog upitnika. Od pristupljenih 85 ispitanika, na pitanje kojoj razini obrazovanja pripadate, sa osnovnom školom ili manje nije pristupio niti jedan ispitanik, trogodišnja srednja škola čini 2 ispitanika ili u procentima (2,35%), četvorogodišnja srednja škola 26 ispitanika ili u procentima (30,59%), diplomski studij čini najveći struktuiran uzorak s 42 ispitanika ili u procentima (49,41%), magistarski studij čini 14 ispitanika ili procentima (16,47%) i doktorski studij čini 1 ispitanik ili (1,18%) ispitanika. Prema rezultatima istraživanja, na pitanje koji je Vaš trenutni radni odnos, odgovorilo je 85 ispitanika. Stalno zaposlen/a s najvećim struktuiranim uzorkom od 32 ispitanika ili u procentima 37,65%. Privremeno zaposlen/a 17 ispitanika ili 20,00% u procentima. Nezaposlen/a tražim posao 7 ispitanika ili u procentima 8,24%, studentic/a 28 ispitanika ili u procentima 32,94%, ništa od navedenoga 1 ispitanik ili 1,18% u procentima. Anketna pitanja vezana za Europsku uniju kao što je koliko su ispitanici anketnog upitnika informirani o Europskoj uniji odgovorilo je 85 ispitanika. Potpuno informiran/a odgovorilo je 7 ispitanika ili 8,24 u procentima. Informisan/a sam 30 ispitanika ili u procentima 35,29 % ispitanika, 44 ispitanika ili u procentima 51,76%, nisam informiran/a 3 ispitanika ili u procentima 3,53 %, uopće nisam informiran/a 1 ispitanik ili u procentima 1,18%. Informacije o Europskoj uniji ispitanici su dobili iz raznih izvora, kao najznačajniji izvor informacija su mediji za čak 71,76 % u procentima ili 61 ispitanik, stručne knjige 6 ispitanika ili 7,06% u procentima, stručni časopisi i članci 7 ispitanika ili u procentima 8,24% , iz nekih drugi izvora 11 ispitanika ili 12,94% u procentima.

Izvor: Autor

Grafikon 1. Izvori informacija o Europskoj uniji

U razdoblju velike migracije stanovnika Bosne i Hercegovine u Europsku uniju, na pitanje da li razmišljate o preseljenju u jednu od zemalja Europske unije, odgovorilo je 85 ispitanika, 38 ispitanika s odgovorom da ili u procentima 44,71%, odgovor ne 47 ispitanika ili u procentima 55,29%. Prema podacima da li razmišljaju o preseljenju u zemlje Europske unije, ispitanici su u pitanju osam naveli i razlog koji bi bio motiv za preseljenje u zemlje Europske unije. Školovanje kao motiv preseljenja, odgovorilo je 3 ispitanika ili u procentima 3,80%, zaposlenje kao jedan od glavnih motiva preseljenja 33 ispitanika ili u procentima 41,77%, učenje stranih jezika 1 ispitanik ili u procentima 1,27 %, pridruživanje obitelji 2 ispitanika ili 2,53% i ništa od navedenoga 40 ispitanika ili u procentima 50,63 %, ukupno 79 ispitanika.

STAVOVI O EUROPSKOJ UNIJI	OCJENA 3- neodlučan sam; 4 - slažem se
Smatram da Europska unija pruža sigurnost, mir i bolji životni standard svojim građanima	3,44
Smatram da bi pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji utjecalo na smanjenje nezaposlenosti i povećanje životnog standarda	3,49
Smatram da pristupanjem Europskoj uniji članice ostvaruju bolji gospodarski napredak	3,51
Smatram da Europska unija ima pozitivne pretpostavke za opstanak budućnosti	3,57
Smatram da bi pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji utjecalo pozitivno na poslovno okruženje i povećanje konkurentnosti domaće proizvodnje	3,65
Smatram da Bosna i Hercegovina ide u pravcu koji otežava pristupanje Europskoj uniji	3,86
Smatram da građani Bosne i Hercegovine nisu dovoljno informisani o putu Bosne i Hercegovine prema Europskoj uniji	4,00
Smatram da Bosna i Hercegovina u skorije vrijeme neće pristupiti Europskoj uniji	4,23
Smatram da struktura države Bosne i Hercegovine usporava pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji	4,26
Smatram da politička situacija Bosne i Hercegovine usporava pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji	4,33

Izvor: Autor

Tabela 1. Stavovi pojedinca o Europskoj uniji

Prema prikazanim rezultatima istraživanja, na pitanje 9 stavovi pojedinca o Europskoj uniji, ispitanici su imali 10 potpitanja, postavljenim u obliku tvrdnje, na temelju čega su ispitanici odgovarali da li se (1- uopšte se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- neodlučan sam, 4- slažem se, 5- potpuno se slažem). Ispitanici su na ponuđena pitanja, njih 84, većinom odgovarali s ocjenom 3- neodlučan sam i 4-slažem se. Važno je naglasiti kada je u pitanju Bosna i Hercegovina većina ispitanika je odgovorila s ocjenom 4- slažem se, što se odnosi da se slažu s navedenom tvrdnjom da je Bosna i Hercegovina udaljena od EU integracija, da nisu dovoljno informirani kao građani Bosne i Hercegovine, te da politička situacija otežava Bosnu i Hercegovinu na putu prema Europskoj uniji što je prikazano u tabeli 1.

STAVOVI O EUROPSKOJ UNIJI	OCJENA 2- ne slažem se ; 3- neodlučan sam ; 4 - slažem se
Upoznati ste s Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju BiH i EU	3,07
Upoznati ste s Direkcijom europskih integracija Vijeća	2,81
Upoznati ste s Reformskom agendom Bosne i Hercegovine	2,88
Upoznati ste s brojem članica Europske unije	3,75
Informirani ste o zemlji koja trenutno predsjedava Europskoj uniji	3,49

Izvor: Autor

Tabela 2. Stavovi pojedinaca o Europskoj uniji i Bosni i Hercegovini

Stavovi pojedinaca o Europskoj uniji i Bosni i Hercegovini, prikazani u tabeli 2- pitanje 10, prikazuju ocjene 2- ne slažem se, 3- neodlučan sam, 4- slažem se. Većina ispitanika koji su pristupili anketiranju nije upoznata s odnosom Bosne i Hercegovine i Europske unije, u vezi s sporazumima i institucijama u Bosni i Hercegovini, koji definišu odnos Bosne i Hercegovine i Europske unije.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA „Stavovi javnosti o Europskoj uniji u Bosni i Hercegovini – PARAMETARSKA ISTRAŽIVANJA

Prema podacima dobivenih rezultatima empirijskog istraživanja, u prilogu rada su predstavljeni podaci putem dekriptivne statistike, dok je u narednom dijelu rada predočena parametarska statistika.

Mišljenje ispitanika o Europskoj uniji	t- test	Stu- panj slo- bode	Razina značajnosti	
Smatram da Europska unija pruža sigurnost, mir i bolji životni standard svojim građanima	6	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H_1
Smatram da bi pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji utje- calo na smanjenje nezaposlenosti i povećanje životnog standarda	7	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da pristupanjem Europ- skoj uniji članice ostvaruju bolji gospodarski napredak	7,4	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da Europska unija ima pozitivne pretpostavke za opstanak budućnosti	8,6	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da bi pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji utje- calo pozitivno na poslovno okru- ženje i povećanje konkurentnosti domaće proizvodnje	8,5	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da Bosna i Hercegovina ide u pravcu koji otežava pristupa- nje Europskoj uniji	9,3	166	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da građani Bosne i Her- cegovine nisu dovoljno informisani o putu Bosne i Hercegovine prema Europskoj uniji	11,2	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razli- ka značajna- od- bacuje se H_0 i prihvata H

Smatram da Bosna i Hercegovina u skorije vrijeme neće pristupiti Europskoj uniji	15,7	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da struktura države Bosne i Hercegovine usporava pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji	13,3	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Smatram da politička situacija Bosne i Hercegovine usporava pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji	14,9	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Upoznati ste sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju BiH i EU	4	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Upoznati ste sa Direkcijom europskih integracija Vijeća	1,85	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Upoznati ste s Reformskom agendom Bosne i Hercegovine	2,26	166	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Upoznati ste s brojem članica Europske unije	8,6	167	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H
Informirani ste o zemlji koja trenutno predsjedava Europskoj uniji	6,3	166	Granični $t(0,05) = 1,98$ Granični $t(0,01) = 2,61$	Statistički je razlika značajna- odbacuje se H_0 i prihvata H

Izvor: Autor

Tabela 3. „Stavovi javnosti o Europskoj uniji u Bosni i Hercegovini - parametarska statistika

Prema prezentiranim rezultatima prikazanim u tabeli 3. „Stavovi javnosti o Europskoj uniji u Bosni i Hercegovini - parametarska statistika, odbacuje se nulta hipoteza, a potvrđuje i prihvata alternativna hipoteza, koja glasi da složena struktura funkcioniranja i nedovoljna konkretizacija stručnih mišljenja i analiza u integracijskom procesu, rezultira nepotpunih i nejasnih stavovima javnosti o Europskoj uniji, (mjerena u odnosu na informiranost o Europskoj uniji, aritmetička sredina 2,54, standardna devijacija 0,74). To dokazuje i djelomična informiranost građana o Europskoj uniji od 51,76 % pristupljenih ispitanika.

ZAKLJUČAK

Prema predočenim informacijama, značaj funkcioniranja zemalja u procesu integracije prema Europskoj uniji određuje pravac, brzinu kretanja zemalja prema europskim integracijama. Shodno tome, pravna uređenost, institucionalna uređenost svojim karakteristikama i pozitivnim djelovanjem rezultiraju funkcioniranjem pojedine zemlje u procesu integracije. U procesu integracije Bosne i Hercegovine, stavovi javnosti o Europskoj uniji su zabrinjavajući za širu populaciju. Bosna i Hercegovina nedovoljno ulaže u informiranje javnosti o Europskoj uniji, na pravilan način, kroz medije, kao što su ispitanici u anketnom upitniku naveli. Mediji nedovoljno analiziraju informacije, ne ulaze u suštinu informacije, ne predočuju informaciju na jasan i konkretan način, što dovodi do zbunjenosti stanovnika, nezainteresiranosti građana, odljevom stanovnika u razvijene zemlje, što nazaduje jednu zemlju u procesu integracije. Prema iskazanim informacijama, postavljena Ho hipoteza prema istraživanju se odbacuje, a prihvata se alternativna hipoteza PH1.

LITERATURA

1. Masleša, N. i ostali\: Komunikacijska strategija za informiranje javnosti o pristupanju Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, Vijeće ministara BiH, Sarajevo 2009.

INTERNET IZVORI

1. <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4666&langTag=bs-BA> (pristupljeno 25.07.2018.)
2. http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/sporazum/default.aspx?id=9812&langTag=hr-HR pristupljeno 25.07.2018.)